

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК [632.11:634](477.7)

ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОГО САДІВНИЦТВА ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Ірина Колокольчикова

Полтавська державна аграрна академія, Полтава, Україна

Резюме. Оцінено природно-ресурсний потенціал галузі промислового садівництва Півдня України. Надано комплексну оцінку природним ресурсом як складової спільних ресурсів галузі. Визначено розміри багаторічних насаджень зони Степу. Проаналізовано якісні та кількісні показники природно-кліматичних умов зони, а також родючості ґрунтів. Визначено придатність ґрунтів для вирощування плодкових дерев. Підкреслено, які вимоги ставляться до природних ресурсів при вирощуванні плодкових культур у цій зоні за умов сприятливих та несприятливих факторів. Виділено основні параметри оцінювання сильних та слабих сторін, а також можливостей та загроз природно-ресурсного потенціалу галузі промислового садівництва з метою подальших досліджень покращення використання цих ресурсів.

Ключові слова: природні ресурси, природні умови, складові природно-ресурсного потенціалу галузі, промислове садівництво, метод SWOT-аналізу

NATURAL RESOURCE POTENTIAL OF THE INDUSTRIAL GARDENING SECTOR IN THE SOUTH OF UKRAINE

Iryna Kolokolchikova

Poltava state agrarian Academy, Poltava, Ukraine

Summary. The estimation of natural resource potential of the industrial gardening sector of the South of Ukraine is assigned. The complex estimation of natural resources as a component of common ones of the industry is provided. The sizes of perennial plantations of the steppe zone are determined. Qualitative and quantitative indices of the natural and climatic conditions of the zone, as well as soil fertility are analyzed. The suitability of soils for growing fruit trees is determined. The requirements of natural resources for growing fruit crops in this zone under conditions of favorable and unfavorable factors are emphasized. The basic parameters of estimation of strengths and weaknesses, as well as opportunities and threats of the natural resource potential of the industrial gardening sector are allocated for the purpose of further researches on the improvement of the use of these resources.

Key words: natural resources, natural conditions, components of the natural resource potential of the industry, industrial gardening, SWOT analysis method.

Постановка проблеми. Однією з головних умов успішного ведення бізнесу в сільському господарстві є раціональне використання природно-ресурсного потенціалу. Ці ресурси є не тільки фактором розміщення та спеціалізації сільськогосподарських підприємств, а й складовою успішного економічного розвитку країни та суспільства в цілому. Велике значення оцінювання природних ресурсів набуває і для галузі промислового садівництва, тому що у зв'язку з технологічними особливостями невірний вибір закладки багаторічних насаджень впливає на продуктивність порід і через 10 – 15 років після їх плодоношення. Ось чому раціональне використання природно-

ресурсного потенціалу галузі промислового садівництва Півдня України є необхідною складовою пошуку скритих резервів підвищення продуктивності галузі в цілому та підвищення конкурентоспроможності плодово-ягідної продукції на внутрішньому та світовому ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними аспектами визначення поняття «природні ресурси» та «природні умови» займались багато вчених, серед яких О. О. Мінц [1, 2], який надав базові визначення. Розгляду природних ресурсів як складової спільних ресурсів присвячені праці таких українських учених, як Є. М. Влізло [3], В. М. Нелеп, М. І. Фурсенко, О. М. Висоцької. Оцінювання природних ресурсів та їх потенціалу надана в працях В. А. Рудьова [8], В. С. Дієсперова, О. М. Кононенко [4], А. Г. Мартина, С. О. Осипчука, О. М. Чумаченко [7], М. О. Венглінського, О. М. Грищенко, Н. В. Годинчук [9]. Методологія досліджень використання земельних ресурсів розкривається у працях Л. І. Дідьковської, В. Є. Данкевича [10] та ін.

Проаналізувавши напрацювання вітчизняних учених, слід зазначити, що ними була проведена ґрунтовна робота щодо оцінювання спільних ресурсів підприємства; виділено земельні ресурсів як найважливіші складової у веденні виробничо-господарської діяльності; проведено моніторинг негативних і позитивних наслідків використання природних ресурсів та оцінювання впливу глобальних зрушень на показники виробництва та забезпечення населення України продукцією галузі.

Мета статті. Комплексно оцінити природно-ресурсний потенціал галузі промислового садівництва саме Півдня України, як найсприятливішого регіону для ведення господарської діяльності за цим напрямом.

Постановка завдання. Основними завданнями є: розкриття змісту базових складових природно-ресурсного потенціалу галузі через аналіз структури багаторічних насаджень по зонах України, встановлення переваг зони Степу для промислового садівництва за показниками кліматичних умов, якості ґрунтів, а також визначення найвагоміших сильних та слабких сторін, загроз та можливостей природних ресурсів галузі як складових SWOT-аналізу для подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. В економічній науці є багато визначень поняттям «природні ресурси» та «природні умови». Природні ресурси у розумінні О. О. Мінца це – тіла і сили природи, які на даному рівні розвитку продуктивних сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності [1. с. 23]. За словами вченого природні умови – це тіла й сили природи, які мають істотне значення для життя і діяльності суспільства, але не беруть безпосередньої участі у виробничій і невиробничій діяльності людей [2. с. 20].

Природно-ресурсний потенціал є складовою спільних ресурсів. За словами Є. М. Влізла спільні ресурси – це певний порядок і взаємодія об'єктів та систем живої та неживої природи, складові природного середовища діяльності людей, які формують системи і моделі управління (внутрішні та зовнішні) господарським розвитком, їх інформаційне, правове, організаційне, технічне, технологічне й інше забезпечення, які використовуються у процесі суспільного виробництва на національному та міжнародному рівнях для задоволення спільних матеріальних, культурних і духовних потреб людини, суспільства і держави [3 с. 70].

В сучасних умовах підвищення попиту на продукти харчування, розвитку інноваційних технологій, сучасних підходів до технологій виробництва продукції, гуманізації наукових знань все складніше розрізнити природні ресурси та природні умови. Останні постійно трансформуються у ресурси та впливають на процес виробництва. Температура, її контрастність, вітровий режим, кількість опадів, величина сонячної радіації впливає, з одного боку, на людину та її працездатність, з іншого боку, – це вплив на екосистему виробництва продукції, в тому числі й на якість продукції галузі садівництва. Велика увага приділяється і дослідженням рівня забруднення природного середовища та вплив цього процесу на продуктивність галузі та якість кінцевої продукції.

Складовими природно-ресурсного потенціалу країни та галузі промислового садівництва є його компонентна, територіальна, організаційна та функціональна складові. Для розкриття потенціалу галузі всі складові мають використовуватися з урахуванням раціонального підходу. Компонентна складова визначає внутрішні та міжвнутрішні співвідношення природних ресурсів, що залучені до процесу виробництва плодово-ягідної продукції. Територіальна складова вказує на зональні розбіжності природних умов та видові особливості вирощування плодів. Організаційна складова дає економічну оцінку експлуатації природних ресурсів галузі та їх збереження. Функціональна складова природно-ресурсного потенціалу узагальнює вплив усіх компонентів на формування та функціонування галузі садівництва в цілому, визначаючи спеціалізацію та концентрацію, окреслюючи можливі перспективи.

Економічне оцінювання природно-ресурсного потенціалу розвитку галузі промислового садівництва повинно проводитись як цілісного об'єкта з використанням відповідних якісних та кількісних показників. Для цього доцільним є використання комплексного підходу. Як окремий напрямок оцінювання виходять питання відтворення земельного фонду, аналіз якості ґрунтів, змін природно-кліматичних умов, боротьба з забрудненням середовища, екологічні питання. За словами О. М. Кононенко, ще з давніх часів проблема раціонального використання природних ресурсів розглядалась у контексті раціоналізації природокористування [4, с. 34]. Економічне оцінювання використання природних ресурсів проводиться за допомогою переліку відповідних показників. За словами Є. М. Влізло, головний природний ресурс – земля, оцінюється на основі показників: абсолютні – гектари, відносні – урожайність (ц/га), процент гумусу, процент розорюваності, процент забруднення та ін. [3, с. 72]. Таким чином, використання комплексного підходу до оцінювання природно-ресурсного потенціалу дозволить дати реальну картину ступеня раціонального та ефективності використання ресурсів галузю промислового садівництва, і саме головне – визначити напрямки подальшої роботи щодо покращення показників діяльності.

Земельні ресурси – це основа здійснення виробничо-господарської діяльності у сільському господарстві. Високий природно-ресурсний потенціал України зумовлює провідну роль земельного фонду як одного з важливих ресурсів загальнодержавного значення, що виступає первинним фактором виробництва і своєрідним фундаментом економічного розвитку для аграрної галузі. [4, с. 35].

У структурі земель сільськогосподарського призначення багаторічні насадження є основним засобом виробництва для галузі промислового садівництва. Станом на кінець 2017 р. цей показник становив 894,8 тис. га, що складає лише 2,16% від загальної площі сільськогосподарських насаджень України (рис. 1) [5].

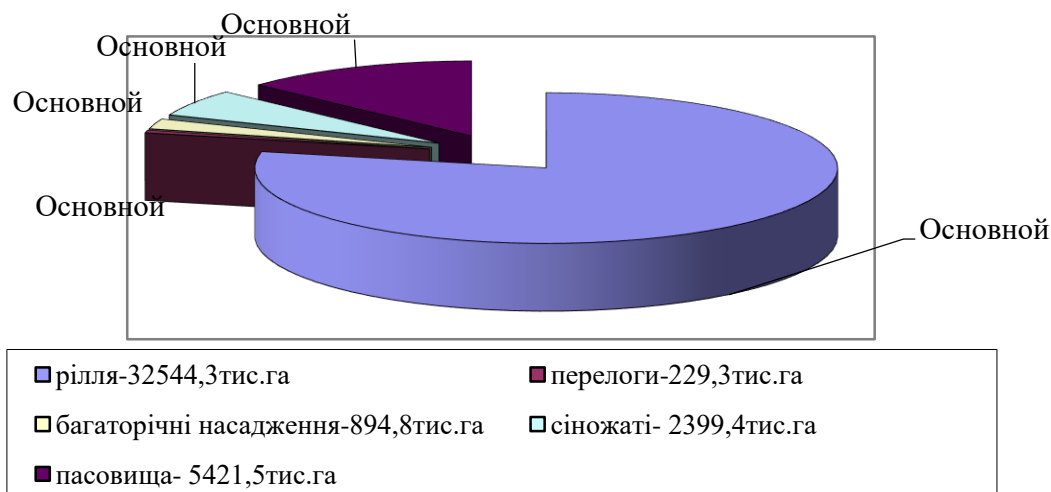

Рисунок 1. Структура земель сільськогосподарського призначення, станом на кінець 2017 року

Figure 1. The structure of agricultural land, as of the end of 2017

Природно-кліматичні умови України неоднорідні, тому виділяють відповідні природні зони, які за тепловим режимом і забезпеченістю вологою різко відрізняються. Це значною мірою позначається на особливостях розвитку та продуктивності виробництва продукції галузі садівництва. Раціональне ведення господарської діяльності залежить від раціонального розміщення та спеціалізації виробництва окремих видів плодово-ягідних культур. З урахуванням кліматичних умов виділяють основні зони: Полісся, Лісостеп та Степ. Промислове садівництво Півдня України знаходиться в зоні Степу. Відповідно до цих зон структура розміщення видів угідь також нерівномірна (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Структура площ природних кормових угідь, багаторічних насаджень, лісів вкритих лісом площ по природних зонах України, 2017р.

Table 1

Structure of areas of natural forage lands, perennial plantings, forests and forested areas in natural areas of Ukraine, 2017

Види угідь	Полісся		Лісостеп		Степ	
	Тис. га	Структура, %	Тис. га	Структура, %	Тис. га	Структура, %
Природні кормові угіддя	2404,1	30,20	2418,5	39,99	3027,7	56,47
Багаторічні насадження	137,4	1,73	316,5	5,23	439,6	8,20
Ліси та вкриті лісом площі	5418,4	68,07	3311,9	54,78	1894,1	35,33
Разом	7959,9	100,0	6046,9	100,0	5361,4	100,0

Дані представленої структури показують, що зона Степу значно відрізняється від інших природно-кліматичних зон. У ній розміщено більше природних кормових угідь – 56,47% від загальної структури, значно менше лісів – 35,33%, а площі, відведені під багаторічні насадження, – найбільші в динаміці та за структурою і складають 8,2%.

Природні зони України мають свої характеристики за показниками річних сум температур, кількості днів з відповідною температурою, тривалістю безморозного періоду, суми опадів та коефіцієнтом зволоження. Ще у 1970 році така характеристика

кліматичним умовам і біокліматичним ресурсам була надана І.Е. Бучинським. В його роботі відзначається, що степова зона характерна найвищими температурами і найдовшим вегетаційним періодом. Водночас, висока випаровуваність (450 – 1000 мм), недостатня зволоженість території (300 – 430 мм) призводить до природної вододефіцитності степової зони, особливо у період вегетації рослин. Неприятливими екологічними факторами в цій зоні є часті посухи, суховії, пилові бурі, які спостерігаються майже щороку, особливо на сході. В умовах недостатньої зволоженості тут сформувалися середньо- і малогумусні чорноземи, а на півдні – каштанові ґрунти. Лісистість території тут не перевищує 3%, а її розораність перевищує 80%. Значна частина ґрунту, через надмірне зрошення, зазнає процесів засолення. Коефіцієнт зволоження дуже низький – 0,4 – 0,6 [6].

Степова зона є найсприятливіша до промислового садівництва як при вирощуванні ранніх, так і пізніх сортів плодкових культур. Згідно з удосконаленою схемою природно-сільськогосподарського районування території України А.Г Мартин, С.О. Осипчук та О.М. Чумаченко виокремили п'ять природно-сільськогосподарських зон, поділяючи зону Степу на наступні підзони. Виділення природних особливостей кожної з підзон Степу полегшує роботу галузі щодо закладки нових насаджень, застосування інтенсивних та інноваційних технологій вирощування плодів, ягід та екзотичних фруктів [7].

Клімат південної зони України найсприятливіший для виробництва плодово-ягідної продукції, однак є і відповідні природні ризики. Як зазначає В.А. Рудьєв, недостатня кількість опадів негативно впливає на формування врожаю. Погодні умови характеризуються значним перепадом температур у лютому та березні, коли дерева, як правило, виходять зі стану вимушеного спокою і можуть пошкоджуватися низькими температурами. Характерною особливістю є різкі коливання температур, зростання кількості відлиг узимку з температурою 0..+4С, тривалістю 5 і більше днів, що навіть може викликати сокорух у плодкових. Це разом з приморозками і перепадами температур створює стресову ситуацію, що призводить до загибелі врожаю кісточкових і зерняткових порід.

До негативних явищ слід також віднести нерівномірний розподіл опадів по місяцях року, низку відносну вологість повітря впродовж вегетаційного періоду, високий рівень випаровування вологи ґрунтом. Значних збитків завдають садівництву посухи й суховії. Східні та північно-східні вітри не приносять опадів, а взимку дуже холодні. Навесні переважно південно-західні вітри, з опадами у вигляді дощів; влітку східні вітри приносять зливові дощі. Накопичення вологи в ґрунті відображається на продуктивності плодкових дерев [8, с. 31].

Обираючи місце під закладку багаторічних насаджень, виробники повинні враховувати головний природний чинник – родючість ґрунтів, які визначаються вмістом гумусу, кислотністю ґрунтового розчину та вмістом поживних речовин і мікроелементів.

Ґрунти Степу України мають свої особливості, їх якісна характеристика безпосередньо визначає рівень продуктивності плодово-ягідних насаджень. Обмежувальним чинником росту та розвитку плодкових культур Степу є сольовий (гіпсоносний) горизонт. Необхідно враховувати критичну глибину залягання цього горизонту: для груші та яблуні – 100 – 130 см, черешні й сливи – 135 см, абрикоса, вишні та персика – 110 см. Негативно впливають на ріст плодкових насаджень огдеєна глина, яка залягає на глибині 130 – 180 см [8, с. 36].

Загальна оцінка потенціалу та родючості ґрунтів зони Степу дуже висока. Згідно з ІХ туром агрохімічної паспортизації земель, який проводився Інститутом охорони ґрунтів, зона Степу має найбільші показники оцінки вмісту гумусу за середнім, підвищеним та високим вмістом гумусу (табл. 2) [4, с. 34].

Таблиця 2

Агрохімічна характеристика обстежених ґрунтів за вмістом гумусу по природних зонах України

Table 2

Agrochemical characteristics of the surveyed soils on humus content in natural areas of Ukraine

Природна зона	Обстежена площа, га	Вміст гумусу					
		дуже низький (менше 1,1)	низький (1,1 – 2,0)	середній (2,1 – 3,0)	підвищений (3,1 – 4,0)	високий (4,1 – 5,0)	дуже високий (більше 5,0)
Степ, тис. га	12428,1	21,2	923,9	4732,5	4201,5	2264,5	284,5
В т. ч. у структурі, %	X	0,2	7,4	38,1	33,8	18,2	2,3
Лісостеп, тис. га	8407,7	23,9	923,1	2451,9	3066,0	1493,5	450,3
В т. ч. у структурі, %	X	0,2	10,9	29,1	36,5	17,8	5,5
Полісся, тис. га	4061,1	144,2	1873,4	1274,4	717,9	48,3	2,9
В т. ч. у структурі, %	X	3,5	46,1	31,4	17,7	1,2	0,1
Україна, тис. га	24896,9	189,3	3720,4	8458,8	7985,3	3806,3	736,7
В структурі в цілому, %	100, 0	0,8	14,9	34,0	32,1	15,3	3,0

Агрохімічна характеристика ґрунтів України показує, що на більшості території, яка підлягала обстеженню, а це 16444,1 тис. га, ґрунти мають середній (34,0%) та підвищений (32,1%) вміст гумусу. Тобто 66,1% обстежених площ України мають середній та високий рівень гумусу в ґрунті. За розрахунковими показниками цей сукупний відсоток вмісту гумусу за відповідним рівнем становить: зона Степу – 38,1% та 33,8%, що у сумі дає 71,9%; зона Лісостепу – 29,1% та 36,5%, що у сумі дає 65,6%, зона Полісся – 31,4% та 17,7%, що у сумі дає 49,1%. Також зона Степу відрізняється від інших природних зон високим вмістом гумусу (4,1 – 5,0) – 18,2%.

По зоні Степу показники, що аналізуються, більші не тільки у відсотках, а й в абсолютному виразі, тобто ґрунти за їх площею мають найвищі показники серед інших природних зон України. Тому зона Степу є найбільш прийнятною до промислового садівництва саме через сильну сторону – родючості ґрунту.

Результати обстеження ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину проводили М.О. Венгліньський, О.М. Грищенко, Н.В.Годичук. За словами науковців, це дуже важливий показник, який безпосередньо впливає на забезпечення нормального росту і розвитку рослин, ґрунтових мікроорганізмів, ступінь розчинності важкодоступних форм елементів живлення, швидкість і напрямок перебігу у ґрунті хімічних та біохімічних процесів, ефективність внесених добрив [9, с. 30].

У степовій зоні найпоширеніші чорноземи звичайні малогумусні, чорноземи південні, темно-каштанові слабо і середньосолонцюваті та каштанові ґрунти. Під плодовими насадженнями використовують найпридатніші середньо- і важкосуглинкові, легко глинисті та супіщані ґрунти з поживністю гумусового профілю не менше 0,5 – 0,7 м (табл. 3) [8, с. 33].

Таблиця 3

Придатність ґрунтів для вирощування плодових дерев

Table 3

Suitability of soil for growing fruit trees

Групи ґрунтів за їх придатністю	Ґрунти і ґрунтоутворні породи
Придатні для плодових насаджень усіх порід	Чорноземи звичайні, перехідні, південні, темно-каштанові незасолені ґрунти, сформовані на лесах; легко глинисті, суглинисті; супіщані й піщані, сформовані на похованих ґрунтах
Обмежено придатні для вирощування айви, аличі, абрикоса, вишні, сливи, яблуні й груші на слаборослих підщепах, з попередньою меліорацією	Ґрунти, сформовані на щільних породах (глинах, вапняках, сланцях), на лесах і лесовидних суглинках, слабо- і середньозмиті; слабо зосолені, слабо солонцюваті, карбонатні і оглеєні; лучно-чорноземні, лучно-каштанові; дернові слабо розвинені піщані; солонці в комплексі до 30%
Малопродатні й непридатні для закладки садів	Сильно змиті; сильно солонцюваті; середньо- і сильно засолені; лучно і лучно-болотні ґрунти; солоді, глессолоді; розвіювані піски; солончаки, солонці в комплексі понад 30%

Найвимогливішими до ґрунтових умов серед плодових порід є яблуня, персик, черешня, які найкраще ростуть на суглинкових дренажних ґрунтах. Для вирощування цих культур придатні також супіщані й дернові піщані ґрунти із вмістом фізичної глини 7 – 12%. Під сади не рекомендується відводити дернові піщані ґрунти, які підстилаються з глибини 0,7 м пухкими пісками з вмістом фізичної глини менше 5%. Менш вимогливими плодовими культурами є груша на айві, слива та алича на аличі, які задовільно ростуть і плодоносять при глибині проточних прісних підґрунтових вод у межах 1,5 – 2,0 м, а айва на айві – 1,0 – 1,2 м від поверхні ґрунту. Абрикос, щеплений на абрикосі, та слива й алича на аличі є найбільш солестійкими [8, с. 34].

За умов використання природних ресурсів (а особливо земельних) як засобів виробництва та предмета праці в галузі промислового садівництва набуває важливість проведення стратегічного аналізу цих ресурсів. За словами В. Є. Данкевича, розвиток вітчизняної економіки неможливий без формування та реалізації ефективної політики у сфері розподілу й використання земельних ресурсів. Створення стратегічних напрямів землекористування та землеволодіння можливе лише за допомогою сучасного інструментарію дослідження. Пошук інструментарію стратегічного аналізу формування розподілу та використання земельних ресурсів дає змогу стверджувати, що для дослідження розвитку земельних відносин та розроблення стратегічних цілей на довготривалу перспективу можна практикувати широкий аналітичний інструментарій. SWOT-аналіз полягає у виявленні сильних і слабких сторін діяльності суб'єктів господарювання у сфері земельних відносин у взаємозв'язку із зовнішніми можливостями та загрозами [10, с. 94].

Використовуючи відповідний інструментарій, а саме метод SWOT-аналізу дамо сучасну оцінку природно-ресурсного потенціалу промислового садівництва зони Півдня України (табл. 4).

Таблиця 4

Складові SWOT-аналізу природно-ресурсного потенціалу промислового садівництва Півдня України

Table 4

Components of SWOT-analysis of natural resource potential of industrial horticulture in the South of Ukraine

Середовище впливу	Складові SWOT-аналізу	
Внутрішнє	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
	<ul style="list-style-type: none"> - сприятливі природно-кліматичні умови зони Степу; - значний природно-ресурсний потенціал; - резерв збільшення площ під багаторічні насадження; - перспективи розвитку органічного виробництва; - наявність резервів для інтенсифікації виробництва; - високий рівень диференціації виробництва; - можливість розширення сегменту ринку та розроблення нових ринкових ніш 	<ul style="list-style-type: none"> - природні ризики, характерні для зони Степу: розподіл опадів, засоленість ґрунтів, заморозки та ін.; - необхідність адаптації до змін природно-кліматичних умов; - повільне оновлення структури товарного асортименту продукції згідно з вимогами ринку (потреб та запитів споживачів); - низька продуктивність окремих плододових насаджень; - повільне застосування інноваційних технологій виробництва плодової продукції
Зовнішнє	Можливості (O)	Загрози (T)
	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення обсягів виробництва плодово-ягідної продукції; - переоснащення матеріально-технічної бази під вирощування екзотичних фруктів; - підвищення рівня конкуренто-спроможності продукції; - нарощування експорту продукції, в т. ч. й органічної 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження родючості землі; - закладка плодово-ягідних насаджень з порушеннями вимог культури; - збільшення використання засобів захисту та хімії

Стратегічне оцінювання природно-ресурсного потенціалу галузі садівництва Півдня України за методом SWOT-аналізу показує наступні результати. Потенціал галузі промислового садівництва в регіоні, що досліджувався, дуже великий. Про це свідчать сильні сторони та можливості природних ресурсів, а саме завдяки сприятливим кліматичним умовам та за умов правильного науково обґрунтованого методу закладки насаджень промислове садівництво в цій зоні зможе отримати найвищі показники щодо виробництва плодово-ягідної продукції, її товарного асортименту та якості. Можливості природних ресурсів дозволяють розвивати органічне виробництво, тим самим розширюючи границі ринку на національному та міжнародному рівнях.

Слабкі сторони та загрози не є такими суттєвими, тому що можуть контролюватися з боку товаровиробників тим, що при закладці садів останні будуть дотримуватися чітких правил та вимог щодо ґрунту, а також сортового складу багаторічних насаджень. Це дозволить звести до мінімуму втрати врожаїв та зниження родючості ґрунтів у зоні Степу.

Висновки. Природно-ресурсний потенціал відіграє ключову роль у розвитку галузі промислового садівництва. Особливо це стосується Півдня України зони Степу. Дослідження показують, що ця природна зона має більші переваги ніж інші, які сприяють максимальному використанню природних ресурсів. Саме завдяки якісним ґрунтам з середнім та високим змістом гумусу, великою кількістю сонячних днів та тривалим вегетаційним періодом, промислове садівництво цієї зони може стати вагомим конкурентом серед інших зон у виробництві та продажу плодово-ягідної продукції.

Застосування аналітичного інструментарію, а саме аналіз складових SWOT-аналізу показує значну перевагу сильних сторін та можливостей галузі, що дає підґрунтя до подальших досліджень та виявлення резервів підвищення ефективного використання природно-ресурсного потенціалу галуззю промислового садівництва в цій природній зоні.

Conclusions. Natural resources potential plays a key role in the development of the industrial gardening industry. This is especially true for the Southern Ukraine of the Steppe zone. Studies show that this natural area has more advantages than others which contribute to the maximum use of natural resources. Due to high-quality soils with medium and high humus content, a large number of sunny days and a long vegetation period, the industrial gardening of this zone can become a significant competitor among other zones in the production and sale of fruit and berry products. The use of analytical tools, namely the study of components of the SWOT analysis, shows a significant advantage of the strengths and capabilities of the industry, which provides the basis for further research and identification of reserves to increase the effective use of natural resource potential by the industrial gardening industry in this natural zone.

Список використаної літератури

1. Минц А. А. Экономическая оценка естественных ресурсов. М.: Мысль, 1972. С. 302.
2. Минц А. А. Географические подходы к экономической оценке природных ресурсов. Экономические проблемы оптимизации природопользования: Сб. тр. М.: Наука, 1973. С. 158.
3. Влізло Є. М. Оцінка спільних ресурсів регіонів. Економіка АПК. 2015. № 3. С. 70–74.
4. Кононенко О. М. Природно-ресурсний потенціал аграрної сфери України та його охорона. Економіка АПК. 2017. № 12. С. 34–43.
5. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <http://land.gov.ua>.
6. Бучинский И. Е. Засухы, суховеи и пыльные бури на Украине и борьба с ними. К.: Урожай, 1970. С. 236.
7. Мартин А. Г., Осипчук С. О., Чумаченко О. М., Природно-сільськогосподарське районування України: монографія. К.: ЦП «Компринт», С. 328.
8. Рульева В. А. Садівництво півдня України / за ред. В. А. Рульева. Запоріжжя: Дике Поле, 2003. С. 231.
9. Венгліньський М. О., Грищенко О. М., Годинчук Н. В. Моніторинг ґрунтів зони степу України за реакцією ґрунтового розчину: збірник наукових праць. Охорона ґрунтів. 2016. В. 3. С. 38–45.
10. Данкевич В. Є. SWOT та PESTEL-аналіз сучасного стану земельних відносин в Україні. Економіка АПК. 2018. № 7. С. 93–101.

References

1. Mynts A.A. Ekonomycheskaia otsenka estestvennykh resursov [Tekst] / A.A. Mynts. M.: Mysl. 1972. S. 302.
2. Mynts A.A. Neohrafycheskye podkhody k ekonomycheskoi otsenke pryrodnykh resursov [Tekst] / A.A. Mynts // Ekonomycheskye problemy optymyzatsyy pryrodopolzovaniya: Sb. tr. M.: Nauka. 1973. S. 158.
3. Vlizlo Ye.M. Otsinka spilnykh resursiv rehioniv [Tekst] / Ye.M. Vlizlo // Ekonomika APK. 2015. № 3. S. 70–74.
4. Kononenko O.M. Pryrodno - resursnyi potentsial ahrarnoi sfery Ukrainy ta yoho okhorona [Tekst] / O.M. Kononenko // Ekonomika APK. 2017. № 12. S. 34–43.
5. Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan heodezii, kartohrafiit ta kadastru. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://land.gov.ua>.
6. Buchynskiy Y.E. Zasukhy, sukhovey u pylnye bury na Ukrayne u borba s nymy [Tekst] / Y.E. Buchynskiy. K.: Urozhai. 1970. S. 236.
7. Martyn A.H. Pryrodno-silskohospodarske raionuvannya Ukrainy: monohrafiia / Martyn A.H., Osypchuk S.O., Chumachenko O.M. K.:TsP "Kompriynt". S. 328.
8. Rulieva V.A. Sadyvnytstvo pivdnia Ukrainy [Tekst] / za red. V.A. Rulieva - Zaporizhzhia: Dyke Pole. 2003. S. 231.
9. Venhlnskiy M.O. Hryshchenko, O.M. Hodynychuk, N.V. Monitorynh gruntiv zony stepu Ukrainy za reaktsiieiu gruntovoho rozchynu [Tekst] / M.O. Venhlnskiy, O.M. Hryshchenko, N.V. Hodynychuk // Zbirnyk naukovykh prats Okhorona gruntiv, 2016. V. 3. S. 38–45.
10. Dankevych V.Ie. SWOT ta PESTEL - analiz suchasnoho stanu zemelnykh vidnosyn v Ukraini [Tekst] / V.Ie. Dankevych // Ekonomika APK. 2018. № 7. S. 93–101.

Отримано 15.02.2019